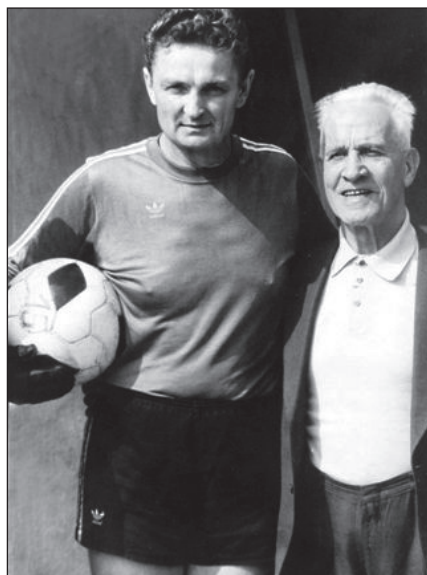

K životnímu jubileu prof. MUDr. Zdeňka Plachety, DrSc. (1931)

Navzdory pokročilému věku můžete i v těchto dnech zastihnout prof. Zdeňka Plachetu při aktivní činnosti na Klinice tělovýchovného lékařství a rehabilitace Lékařské fakulty Masarykovy univerzity. Dosud neztratil pracovní elán a ctížádost angažovat se ve vědě a výzkumu. V poslední době byl vyzván k přípravě nového vydání úspěšné publikace Submaximal Exercise Testing. V oboru tělovýchovného lékařství a funkční diagnostiky patří jeho odborné práce stále k často citovaným.

Cesta prof. Plachety k tělovýchovnému lékařství nebyla přímočará, rozhodnutí věnovat se nově rozvíjícímu se oboru předcházelo studium anatomie a zdravotnická praxe na interně, chirurgii, ORL a nakonec na oddělení tělovýchovného lékařství II. interní kliniky u prof. J. Polčáka ve FN u sv. Anny v Brně, kde atestoval. Poté se už systematicky a trvale zabýval klinickou

Obr. 1. Zdeněk Placheta se svým idolem Františkem Pláničkou, nejlepším československým brankářem všech dob, před utkáním seniorů SK Slavia Praha a SK Židenice v roce 1982.

fyziologií, funkční diagnostikou zdravých i nemocných a výzkumem vlivu pohybové aktivity na zdravotní, somatický a funkční stav populace. Jak sám připomíná, tomu všemu předcházelo dlouhé teoretické studium a praxe. Všechno vlastně začalo rokem 1950, kdy nastoupil na Lékařskou fakultu. Nesplnil si však své přání stát se chirurgem, i když trávil léta intenzivní přípravou – studiem anatomie. V roce 1958 se rozhodl odejít do zdravotnictví. Nastupem do praxe začalo jeho druhé životní období, výzkumné a preklinické. Po absolvování povinné praxe na různých odděleních zakotvil nakonec na oddělení tělovýchovného lékařství. Nebyla to volba náhodná, vedle morfologie ho zajímaly i funkce lidského organismu – jejich reakce a adaptace na různé typy fyzické zátěže. Sám byl od mládí aktivním sportovcem, pěstoval cyklistiku, plavání, lyžování, lehkou atletiku, závodně hrál košíkovou a kopanou (brankář), mezi roky 1954 a 1960 i v nejvyšších soutěžích a v reprezentaci. K rozhodnutí věnovat se nově se rodícímu oboru přispěly učební texty a přednášky z fyziologie prof. V. Kruty i monografie prof. J. Krále, Klinika tělovýchovného lékařství. Oceňoval, že může v tomto oboru uplatnit své znalosti fyziologie, interny, ale také traumatologie a rehabilitace. Uvítal nabídku odjet na zkušenou do Kreische u Drážďan. Při pobytu v Sportmedizinisches Rehabilitationszentrum v Lipsku obhájil po náročné jazykové zkoušce dizertační práci nazvanou „Zur Bedeutung einiger elektrodiagnostischer Werte des neuromuskulären Systems in der sportmedizinischen Funktionsdiagnostik“. Získal titul Dr. med., místo v cizině nedůvěryhodného označení „promovaný lékař“. Byl pověřen mj. péčí o olympijské fot-

Obr. 2. Prof. MUDr. Zdeňka Placheta, DrSc.

balové mužstvo společné pro NDR a NSR, s nímž se jako týmový lékař zúčastnil OH v Tokiu v roce 1954 (bronzová medaile). Prof. Placheta věnoval mnoho úsilí rovněž studiu angličtiny v King's School of English v Anglii, francouzštiny a matematické statistiky v Brně. S titulem Dr. med a kandidáta věd (1966) začal pracovat jako samostatný lékař Krajského ústavu národního zdraví v Brně. Brzy nato se stal odborným asistentem tělovýchovného lékařství, ale na začátku normalizačního období byl pedagogické činnosti zbaven. Z vůle svého nadřízeného neoficiálně učil na lékařské a pedagogické fakultě funkční anatomii a fyziologii tělesné zátěže. V duchu tradic pracoviště, kde zůstal jako vědecký pracovník, se soustředil na zkoumání vlivu pohybové aktivity na tělesný rozvoj, zdravotní stav a na funkční zdatnost mládeže ve věku 12–18 let, podílel se na řešení výzkumných úkolů kategorie A, samostatně i v kolektivu publikoval desítky prací v časopisech, sbornících a monografiích, referoval na vědeckých konferencích – to vše doma i za hrani-

cemi. Nejvýznamnější kolektivní dílo, na němž měl výrazný podíl, „Youth and Physical Activity“ (1980), se setvalo s mimořádným zahraničním ohlasem. Monografie byla ihned rozebrána a na pracoviště docházelo mnoho pochvalných dopisů a pozitivních referencí. Dílo je dosud citováno i v odborné světové literatuře. Druhým, tentokrát výhradně jeho osobním zájmem bylo studium funkční diagnostiky nervosvalového a kardiorepiračního systému, energetického metabolismu, změn vnitřního prostředí a acidobazické rovnováhy i dalších funkčních i biochemických parametrů při různé fyzické zátěži, objemu a intenzitě v laboratorních i reálných podmínkách. Významné výsledky tohoto výzkumu shrnul v monografii „Submaximal Exercise Testing“ (1988). Sloužily k funkční diagnostice zdravých, ale také oslabených a nemocných osob v klinické praxi pracoviště, které neslo už od roku 1982 název Klinika tělovýchovného lékařství. Výsledkem tohoto druhého působení prof. Plachety na klinice byly desítky odborných statí, sborníky, monografie, četné žádosti o separata z mnoha evropských pracovišť, ale také z USA, Kanady, Izraele a Japonska, dlouhý seznam citací a několik cen České lékařské společnosti J. E. Purkyně za nejlepší práci roku. Byl to úspěch nejen prof. Plachety, nýbrž také jeho spolupracovníků z vlastního pracoviště i z dalších klinik a fakult, stejně jako i výzkumníků jiných institucí přizvaných ke spo-

lupraci. Své třetí období označil prof. Placheta za klinické, začalo zřízením kliniky a pokračovalo částečným uvolněním politických tlaků, které mu konečně umožnilo zasloužený profesní postup. V roce 1986 se habilitoval na Univerzitě Karlově a o rok později tam také obhájil doktorskou dizertaci. Rok 1988 mu přinesl další úspěchy – stal se přednostou kliniky a profesorem. Toto postavení mu dovolilo naplno rozvinout vlastní koncepci – význam funkční diagnostiky zdravých i nemocných a konziliární činnost. Funkční diagnostika se dostala i do názvu kliniky, protože začala být plně používána k posuzování závažnosti onemocnění a k individuální preskripci vhodné pohybové léčby. Aktuální praxe očekávala od funkční diagnostiky zlepšení neuspokojivého zdravotního stavu české populace, snížení incidence i prevalence kardiovaskulárních i jiných onemocnění i prodloužení a zkvalitnění života. Zátěžová funkční diagnostika, a později i základy rehabilitace, byly zařazeny do výuky, vznikla skripta a monografie „Zátěžová diagnostika v ambulantní a klinické praxi“, která v podstatě slouží dodnes. Funkční diagnostika, pohybová léčba a prevence u ischemických pacientů, diabetiků, dětí se skoliózou i mladých onkologických pacientů naplňovala vědecké práce a grantové projekty.

Prof. Zdeněk Placheta přispěl značnou měrou ke zvýšení vědecké erudice na svém pracovišti, které předal v roce

1996; dosud pracuje ve zkráceném úvazku jako profesor konzultant.

Přidejme ještě několik poznámek k osobnosti lékaře, vědce a výzkumníka, bez nichž by byl její obraz neúplný. Po celou dobu také léčebně i preventivně pečoval o závodní sportovce a vykonával často zdravotnickou službu při významných sportovních akcích. Navíc byl lékařem některých reprezentačních družstev i týmovým lékařem dráhových a silničních cyklistů, s nimiž se zúčastnil mnoha domácích i zahraničních akcí (mistrovství světa, OH, 5krát jako hlavní lékař Závodu míru atd.), při kterých bylo dosaženo mnoha úspěchů se ziskem desítek medailí. Výjezdy do zahraničí mu umožnily poznávat cizí země, zdokonalovat se ve znalosti jazyků a rozvinout i další své zájmy týkající se historie a umění. Někdejší aktivní sportovní závodní činnost vyměnil prof. Placheta už jen za sport a pohyb pro zdraví. Je přesvědčen, že právě tělesná aktivita příznivě ovlivňuje zdravotní i funkční stav člověka, udržuje výkonnost a chuť k práci, zkvalitňuje život. Tomuto přesvědčení zasvětil svůj profesní život. Popřejme mu, aby měl ještě dlouho dost sil plnit si své další plány.

*prim. MUDr. Pavel Homolka, Ph.D.
prof. MUDr. Jarmila Siegelová, DrSc.
prof. MUDr. Petr Dobšák, CSc.
doc. PhDr. Věra Linhartová, CSc.
www.fnusa.cz
e-mail: petr.dobsak@fnusa.cz*

Doručeno do redakce: 15. 3. 2011